content of the educational material of the second foreign language course is oriented to specific tasks and situations.

The criterion for the selection and organization of educational material is its didactic potential regarding the practical use of a foreign language as a means of solving professional problems. The subject matter of the educational material should reflect general scientific and special disciplines that are studied in parallel. To ensure interdisciplinary connections, it is necessary to consistently include elements of special, military terminology and business etiquette in the topic of oral communication.

УДК 811.161.2’282.2(437.6)

Важеніна О. Г.
к. філол. н., доцент,
доцент кафедри української мови,
теорії та історії української і світової літератури,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Державець Т. А.
магістр ОП 035.01 “Українська мова та література”
факультету філології, психології та іноземних мов,
Донецький національний університет імені Василя Стуса

ФРАЗЕОТВІРНА ФУНКЦІЯ ОНІМІВ БІБЛІЙНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Джерельна база походження фразеологізмів української мови надзвичайно багата. Чільне місце в ній належить Біблії. Фразеологізми, детерміновані біблійним сюжетами, становлять досить велику кількість одиниць в українських фразеографічних працях. Виконане дослідження дає змогу розглядати біблійну фразеологію як важливу частину фразеологічного багатства нашої мови. Ці одиниці репрезентують релігійний світогляд українців як носіїв переважно християнської культури, вербалізують особливості розвитку суспільно-громадської думки, стають активним чинником формування духовних цінностей та переконань сучасної людини. У сучасній

лінгвістичній науці фразеологічні білеїзми трактують як універсальну конотативну одиницю мови з певним символьним значенням, сформованим за контекстом Біблії чи біблійним сюжетом [3, с. 165].

Останнім часом у мовознавчій літературі з’явилася значна кількість наукових досліджень, присвячених аналізу фразеологічних біблеїзмів. Уведення біблійної фразеології в коло наукових зацікавлень пролягало через відродження досліджень українського конфесійного стилю (Н. Бабич, Н. Дзюбишина-Мельник, Г. Наконечна, В. Німчук, Н. Пуряєва), символіки та концептуалізації біблійних найменувань (П. Мацьків, О. Сімович, М. Скаб), посилення уваги до антропоцентризму (Ф. Бацевич, О. Забуранна), біблійного антропоцентризму (М. Чікарькова), теоантропологічної, релігійно-містичної концепції сутності мови (Ф. Бацевич, О. Сербенська). Окремі аспекти бібліофразем упродовж останніх років вивчали Н. Бабич, А. Коваль, П. Мацьків, О. Набока, О. Сімович, М. Скаб, М. Скаб, Н. Черкас. Однак, незважаючи на ґрунтовний аналіз фразеологічних біблеїзмів, поза увагою лінгвістів-фразеологів і до сьогодні лишається питання, пов’язане з вивченням ролі онімної лексики у творенні фразеологічних одиниць біблійного походження.

Під фразеологічними біблеїзмами маємо на увазі прямо або опосередковано запозичені з Біблії повністю асимільовані сталі словесні комплекси зі структурою словосполучення або речення, наділені семантичною сталістю значення, що виникає внаслідок повного або часткового переосмислення компонентів. За об’єкт дослідження взяті сполучення слів із ускладненим значенням, до структури яких входять власні назви біблійного походження: антропоніми, топоніми, вибрані із фразеологічних та лексикографічних словників [2; 5].

Фонові знання є передумовою розуміння змісту фразеологічних біблеїзмів. Найбільш залежними від фонових знань є фразеологізми з ономастичними компонентами. Завдяки наявності онімного компонента, фразеологічні одиниці з власними іменами є чітко окресленою групою, вони легко розпізнаються і створюють замкнуту мікросистему мови.

Виокремлюємо такі найчисленніші групи онімів у фразеологічних біблеїзмах: 1) старозавітні антропоніми; 2) новозавітні антропоніми; 3) теоніми – імена богів; 4) агіоніми – імена святих; 5) топоніми – назви географічних об'єктів; 6) урбано́німи – різновид топоніма; власна назва будь-якого топографічного об'єкта в межах міста; 7) демононіми – власні назви демонів (нижчих і злих божеств).

Онімний компонент фразеологізмів, що виник на базі Біблії, має особливий статус – статус імені-символу. У системі національної мови антропонім здатен розвивати конотації, які відрізняються від вихідних біблійних оповідань.

Фразеологізми з антропонімами біблійного походження у своєму складі є різними за структурно-семантичними особливостями. Більшість таких ФО побудована за моделлю словосполучень і представлена субстантивними бібліофраземами. Деякі субстантивні ФО з біблійними антропонімами характеризуються розподільними значеннями, яке формується за рахунок поєднання двох бібліонімів у формі називного відмінка *Адам і Єва*, *Каїн і Авель, Марфа і Марія.* Основний тип переосмислення – метафора, метафоризація власних назв відбувається на основі подібності до вчинків біблійних персонажів. Наявність антропонімів сприяє більшій експресивності цього типу одиниць.

Як зазначають дослідники, ад'єктивні ФО з бібліонімами мають загальне значення якісної характеристики особи чи предмета. Вони утворювалися внаслідок експресивно-афористичного згортання біблійного сюжету. Образність тут виникає саме завдяки ономастичному компоненту [7, с. 17]. Наприклад, *бідний як Іов на гноїщі, чистий як Йосиф*, *підлий як Іуда, мудрий як Соломон, сміливий як святий Петро.*

Власне дієслівні ФО з біблійним ономастичним компонентом мають значення дії або стану: *скину з себе ветхого Адама, мати Христа у душі, дрижить як Каїн, жахається як жид Христа, зрікся як Іуда.*

Адвербіальні ФО вживаються для характеристики обставин, за яких протікає дія в якісному чи в кількісному значенні. Вони

позначають час – *за часів Адама*, спосіб дії – ж*ити Валтасаром*, *у костюмі Єви.*

Фразеотвірну активність виявляють і топоніми, пов’язані з певними біблійними сюжетами: *єгипетська робота, вавилонська вежа, сад Гетсиманський, іти на Голгофу, сади едемські*. Топоніми біблійного походження зберігають тісний зв’язок з тією місцевістю, що називається.

Таким чином, оніми в фразеологізмах біблійного походження постають маркерами біблійності. Антропоніми і топоніми виконують у складі ФО інформативну функцію, репрезентуючи тісний зв’язок фразеологізму з Біблією.

Список літератури

1. Гаманюк В., Мішеніна Т. Фразеологізми з ономастичним компонентом як репрезентанти культури (німецько-українські паралелі). *Філологічні студії*. 2019. Вип. 20. С. 29 – 54.

2. Коваль А.П. Спочатку було слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові. К. : Либідь, 2001. 312 с.

3. Решетняк О. А. Символема як один із репрезентантів біблійної картини світу. *Вісник Дніпропетровського університету*. *Мовознавство*. Т. 21. Вип. 19 (13). Дніпропетровськ, 2013. С. 163 – 169.

4. Скаб М.В. Фразеологізми з релігійним компонентом в українських словниках. *Українська лексикографія в загальнослов’янському контексті: теорія, практика, типологія. Ларисі Григорівні Скрипник*. С. 107-114 [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://surl.li/krvue

5. Слово Благовісті : Словник-довідник фразем біблійного походження / Ж. В. Колоїз, З. П. Бакум. Кривий Ріг : Видавництво “І.В.І.”, 2002. 195 с.

6. Українська Біблія онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrbible.at.ua

7. Чікарькова М. Ю. Біблійний антропоцентризм та його роль у становленні європейської культури : автореф. дис. д-ра філософ. наук : 09.00.04. Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. Сімферополь, 2011. 29 с.